

així mateix una forma amb la *r* transposada: «robes que són stades perdudes d'en S. Rapat, mariner ---: un *sturmàs* e una esclavi<n>a e una fraçada e un coxi», «robes e medicines --- les quals en B. Ros barber diu haver perdudes en la dita nau: --- un laut, 12 s., un *sturmaz* una ll., 10 s., un tabà, una flaçada 16s., 6 d.» en dos docs. de les Drassanes de l'any 1416 (p. p. Moliné, *Consolat*, p. 356).

DERIV.: *Esturmassar* 'embarcar amb matalassets o estores': una taula de pedra apellada pòrfido, la qual --- havets tramesa al nostre palau --- *esturmassada* ab fusta e palla, dins una stora de spart ben ligada», doc. de 1404 (*AIEC* v, 562).

D'un encreuament d'*estrumàs* en el sentit de 'paca o paquet emmatalassat o *esturmassat*' amb *balumbo* 'emalum' documentat en castellà dialectal (probt. mosàrab) des de 1637 (*DCEC* BALUMBA, aquest des de 1624), em sembla venir un **estrumbo* avui canviat en *estrúmbol* a Mallorca, amb el sentit d'«objecte que embaluma», amb el qual se'n serveix el mateix *AlcM* en definicions com la que dona a *embàlit* (Alaró) «*estrúmbol*, instrument, estri qualsevol, cast. *trato*», i en PdAPenya: «va veure a l'enfront un *estrúmbol* de fusta, que li pareixqué un altaret», d'altra banda hi ha altra acc. sens dubte secundària, que ja registra el *DFgra*. «homo no bo per res, inútil», *DAmen*. «el hombre abobado, embustero e inútil», «el sujeto insensato y abobado», *DAG*. «chisgaravis, botarate», de la qual *AlcM* dona exemple en una poesia d'Aguiló. Amb canvi de sufix: *estrumbori* «persona que hace bulto», *DAG*. (infl. d'*història*), *envoltori*, *desori*, etc.). I veg. *estormia* a *ESTORA*.

Estrup, *estrupar*, *estruperi*, V. *estupre*

ESTUARI, pres del ll. *aestuarium* id., especialment 'terreny inundat per la marea', derivat d'*aestus*, -ūs, 'agitació de la mar, onades'. □ 1.ª doc.: 1905, Bulbena; 1911, Vogel.

DERIV.: *Estuar* [c. 500]. *Estuació*. I veg. supra *Estorell*; E. T. C. II, 25; *BDC* xxiii, 328. Cf. *ESTUGÓS*.

ESTUBA, 'bany de vapor', 'xafogor, sufocació produïda per un aire calent i humit', derivat d'*estubar* 'donar un bany de vapor': mots comuns a diverses llengües romàniques, probablement provinents del gr. *ἐκτύφειν* 'convertir en fum', 'avivar el foc, atiar-lo', derivat de *τῦφος* 'vapor'; és versemblant que el cat. i oc. *estubar* i el fr. antiq. *estuver* (junt amb llur derivat *estuba*, fr. *étuve*) surtin d'una forma *EXTŪPARE resultant de l'adaptació d'*ἐκτύφειν* al llatí vulgar. □ 1.ª doc.: tant *estubar* com *estuba* es troben ja en el S. xiv i més en el xv.

El diccionari de rims de Jacme Marc, a. 1371, dona d'*estuba* la definició «casa de bany», i parafraseja el verb dient «aquell que s'hi calfa», cosa que s'entén com a explicació del present («(ell) s'*estuba*»; també tenim el substantiu, i les formes *estubà*, *estubé* i *estúbe*, del verb, en el *Torcimany* d'Aversó (40, 6, 604, 573).

Del verb: «sia-n *estubat* l'uyl ab draps muylatz en vinagre o en aygua-ros», en Alcoatí (27), que sembla ser ja del S. xiv, i veg. a *ESTOFA* la cita que he donat d'*estubar* en l'*Art del Coc* de Mestre Robert, que és del darrer terç del S. xv. El substantiu *estuba*, amb el sentit de 'bany calent o de vapor que prenen les persones' (o bé lloc on es pren el bany) el tenim ja en la traducció del *Corbatxo* per N. Franch (que no sembla ser posterior a 1400): «te-n maravelaries --- si-t designava quantes e quals solempnitats servava per anar a las *estubas*, e com sovent; per las quals yo creya fos lavada, e al tornar venia pu-s pintada y pudent que no-y era anada» (*BDLC* xvii, 74). Vegeu més testimonis encara en els *DAG*. i *AlcM*. En llengua d'oc *estuba* ja es troba des de Daudè de Pradas (Roergue, c. 1225) i el verb *estubà* és avui tan general allà (sobretot prov. i lld.) i amb tanta riquesa i popularitat en els derivats i en les accs. verbals (*TdF*, etc.) que no es pot dubtar que hi sigui tan antic almenys com el substantiu.

En el català modern el mot que mostra un fort i variat arrelament popular és sobretot el substantiu: «cambreta escalfada amb foc, on els pastissers posen a assecar les confitures» (*BDLC* vii, 145); 'xafogor, calor sufocant i humida' a l'*Emp.*, Gironès, Olot i Guilleries; 'baf que s'aplica als malalts, a les bótes, etc.' a Tortosa i altres bandes (*BDC* iii, 86; *DAG*; tort. *astubo(r)* 'xafogor'); 'estufa de calefacció' (Sta. Coloma de Queralt, 1955), etc.

L'it. *stufa* és tant o més arrelat que enlloc, i no menys antic [S. xiv 'bany calent', 'cambra escalfada'; *stufare* 'rentar en estufa', S. xv], però la seva -f- fa que l'hàgim de posar a part; quant al castellà, ni el verb hi existeix (si no és esporàdicament) ni el mot s'hi presenta amb gaire antiguitat ni independència, car *estufa* no hi apareix fins a la fi del S. xv (i hi ha un parell de casos d'*estuba* en els Ss. xiv i xv, probablement no autòctons): tot indica que en castellà és un italianisme.

El problema etimològic i la història del mot dins el conjunt lingüístic romano-germànic, vaig estudiar-los ja detingudament en el *DCEC* (ii, 456-7) i convidrà reportar-se a aquest estudi per als detalls, que ací podré sintetitzar i per a alguna bibliografia, que ja no rependré. El problema que detingué bastant de temps les conclusions dels lingüistes és la relació entre les formes romàniques i la família germànica de l'angl. *stove*, esc. ant. *stofa*, *stufa*, de significats semblants,¹ i l'al. *stube*, que fou també el mateix i ha acabat per significar 'cambra' (en general); família documentada a Anglaterra i a l'Alta Alemanya des del segle VIII, i transmesa pel germànic des de molt antic al finès, al lituà i a l'eslau (rus *izbá* 'casa escalfada').

Després de certa vacil·lació s'acabà per veure que hi ha dues arrels distintes, i amb sentits a part, originàriament, la greco-romana i una de germànica, i que només aquella es transmeté al germànic però no viceversa, si bé en germànic es refongueren les dues: el romanisme i el mot germànic genuí *stiuban* 'sacsejar, espolsar' (que pel significat es prestava a aplicar-se a opera-